

VAASAN YLIOPISTON KUNNIATOHTORIN, OP RYHMÄN PÄÄJOHTAJAN TIMO RITAKALLION PUHE VAASAN YLIOPISTON VUOSIPÄIVÄN JUHLASSA 27.1.2020

Hyvät vuosipäivän juhlan juhluvieraat! Dear guests of the anniversary of Vaasa University! Today I will give my speech mostly in Finnish and partly in English.

On suuri ilo puhua sellaisen yliopiston juhlassa, joka ilmoittaa missiökseen tuoda energiaa liiketoimintaan ja yhteiskuntaan. Energisyys on maali, jota meidän kaikkien kannattaa tavoitella niin yksityiselämässä kuin työssä. Ja juuri sitä, energiaa, yhteiskuntamme tulee lähivuosina kaipaamaan.

Miksi sanon näin? Siksi, että elämme juuri nyt kasvavan epävarmuuden aikoja. Epävarmoina aikoina lamaantuminen on aina väärä väline. Tarvitaan energiaa ideoida, innovoida ja etsiä uudenlaisia ratkaisuja erilaisiin, eteen tuleviin ongelmiin. Tarvitaan sinnikkyyttä jatkaa yrittämistä, vaikka olosuhteet toisivat eteemme sellaisia haasteita, joita emme ole aiemmin joutuneet ratkomaan.

Mistä ympäristömme epävarmuus sitten syntyy? Epävarmuutta tuo ainakin taloudellinen ympäristö, jossa aloitamme 2020-luvun.

Maailmantalouden vire on vaisu, ja talouden riskikuvaa heikentävät kauppapoliittiset kiistat, joihin ei ole löydetty pysyviä ratkaisuja. Myös USA:n ja Iranin välinen konflikti lisää epävarmuutta globaaleilla markkinoilla, joiden kiinteä osa Suomikin on. Maailmantalouden kasvun ennakoidaan jäävän tänä vuonna alle kolmen prosentin. Lähi-markkinoillamme eli euroalueella talouskasvun ennakoidaan jäävän tänä vuonna alle prosentin. Se olisi hitainta kasvua vuoden 2013 jälkeen.

Kehittyvistä talouksista ei ole luvassa vetoapua talouskasvulle, sillä niissä talouskasvu on hidastunut laajasti maailmankaupan tahmeuden takia. Keskuspankit yrittävät kannustaa investointeihin erittäin kevyellä rahapolitiikalla, mutta elvytyksen tulokset ovat jääneet laihoiksi. Suomen talouden kasvu hidastuu tänä vuonna selvästi alle pidemmän ajan keskiarvon.

Hidastuva talous tarkoittaa, että niin yritykset kuin koko yhteiskunta joutuvat aktiivisesti etsimään keinoja menestyä ilman talouden noususuhdanteen vetoapua.

Samaan aikaan Suomi ja monet muutkin läntiset taloudet, ovat uudenlaisen väestöhaasteen edessä. Tuoreiden ennusteiden mukaan myös kasvukeskusten tulisi varautua väestön ikääntymiseen, sillä syntyvyyden laskun vaikutukset näkyvät jatkossa myös niissä, joskin syrjäisempiä seutuja hitaammin Syntyvyyden nopea väheneminen lisää vaikeuskerrointa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Suomessa syntyi viime vuonna vähiten lapsia sitten 1800-luvun nälkävuosien. Päätäjien on pystyttävä samaan aikaan etsimään keinoja syntyvyyden nostamiseksi ja kehittämään tapoja sopeutua uudenlaiseen tilanteeseen, jossa lapsia on yhä vähemmän, mutta ikääntyneitä yhä enemmän. Huoltosuhteen kannalta tilanne on vaikein. Meidän on pohdittava, miten eläkkeet rahoitetaan, miten ikääntyneiden hoiva järjestetään, miten hyvinvointivaltio rahoitetaan. Nykyinen

yhteiskuntasopimuksemme perustuu siihen, että talous kasvaa ja uusi sukupolvi maksaa edellisen sukupolven eläkkeet. Jos sekä talous- että väestö supistuu kasvamisen sijaan, meidän on löydettävä uusia yhteiskunnallisia ratkaisuja.

Ikärakenteen muutoksesta on toki löydettävissä myös mahdollisuuksia. Meidän on opeteltava ajattelemaan ikää ja ikääntymistä uudella tavalla. Tämän päivän 65-vuotiaat ovat eläkeiässä, mutta suuri osa on erittäin hyvässä kunnossa sekä fyysisesti että älyllisesti. Työelämässä mukana olevien 65–69-vuotiaiden määrä kasvaa nopeasti, ja tutkimusten mukaan se on työelämälle valttikortti. Helsingin Sanomien ja The Economistin Maailma 2020 -julkaisussa kerrottiin, että saksalaisissa auto- ja vakuutusyhtiöissä tehtyjen tutkimusten mukaan ikääntyneiden työntekijöiden tuottavuus on itse asiassa jonkin verran keskimääräistä parempi. Samoin tutkimuksissa on todettu, että erikäisistä työntekijöistä koostuvat tiimit ovat tuottavampia kuin muut. Meidän on siis entistä tarkemmin mietittävä sitä, miten ihmisten työuria voidaan pidentää myös loppupäästä. Tämä voi merkitä muutoksia myös yliopistoissa. Esimerkiksi Harvardissa iäkkäämmille opiskelijoille ja eläkeläisille suunnatuissa koulutuksissa on jo enemmän opiskelijoita kuin varsinaisessa yliopistossa. Työn tekemisen jatkaminen yli 65-vuotiaana auttaa säilyttämään toimintakykyä entistä pidempään. Voimme olla tulevaisuudessa tilanteessa, jossa yliopistot kouluttavat eläkeläisiä vielä uudelle työuralle.

Väestökehityksen lisäksi Suomen, suomalaisten ja suomalaisten yritysten on ymmärrettävä useiden muidenkin megatrendien vaikutuksia ja keskinäisriippuvuuksia. Meidän on varauduttava niiden tuomiin muutoksiin, löydettävä oma keinomme menestyä muuttuvassa maailmassa.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra julkisti tammikuussa oman raporttinsa megatrendeistä. Sitra listaa 2020-luvun megatrendeiksi ekologisen jälleenrakennuksen kii-reellisyyden, verkostomaisen vallan voimistumisen ja jo aiemmin mainitun väestön ikääntymisen ja monimuotoistumisen. Sitra nostaa esiin megatrendinä myös teknologian sulautumisen osaksi arkea ja yhteiskuntaa. Yhtenä trendinä, joka vaikuttaa Vaasan yliopistossakin tehtävään tutkimukseen, näen myös Sitran megatrendilistalta löytyvän talousjärjestelmän suunnan etsimisen. Julkisuudessaakin on keskusteltu niin sanotusta kapitalismin kriisistä, eli tarpeesta määritellä yritystoiminnalle muitakin tavoitteita kuin osakkeenomistajien voiton maksimointi. Taloustavoitteiden rinnalle ovat yhä voimakkaammin tulleet tavoitteet esimerkiksi vastuullisuudesta ja ympäristön tilan parantamisesta. Edelläkävijäyritykset näkevät tässäkin megatrendissä mahdollisuuksia tehdä pitkäjänteistä, kannattavaa liiketoimintaa. Hyvä tieteellinen tutkimus voi tukea yrityksiä 2020-luvun liiketoiminnan luomisessa. Itse näen, että taloudellinen tuotto ja vastuullisuus tukevat toisiaan, ja tämä yhteys on todistettu useissa tutkimuksissakin.

Megatrendit haastavat ajatteluamme ja ongelmanratkaisukykyämme. Ennakointiajattelun taso on Suomessa parantunut, ja esimerkiksi yrityksissä osataan yhä paremmin pohtia sitä, mihin suuntaan maailma on muuttumassa ja miten tuo muutos vaikuttaa yrityksen toimintaan. Esimerkiksi edustamani finanssiyrityksen, OP Ryhmän, strategia perustuu vahvasti tulevaisuuden maailmankuvien selvittämiseen, vaihtoehtoisten kehityskulkujen todennäköisyyden arviointiin ja sen pohtimiseen, miten mikäkin tulevaisuuden skenaario vaikuttaisi finanssialaan. Ympäristön tarkkailu, johtopäätösten tekeminen ja strategian suuntaaminen tämän työn perusteella on strategisen johtamisen perusperiaate. Erilaisia megatrendejä ja tulevaisuuskuvia tutkaillessa on hyvä muistaa, että tulevaisuus ei ole jotain, joka vain tapahtuu. Tulevaisuus syntyy tämän päivän päätösten seurauksena. Me voimme vaikuttaa siihen, mihin suuntaan megatrendit meitä maana, kansakuntana tai yrityksenä vievät. Voimme vaikuttaa ainakin osittain siihen,

mitkä trendit voimistuvat ja mitkä heikkenevät. Voimme myös kehittää omia keinojamme reagoida muutokseen ja muuttaa suuntaa, kun jotain yllättävää tapahtuu.

Hyvät kuulijat, mitä maailman muuttuminen ja 2020-luvun megatrendit tarkoittavat yliopistoille? Millaista energiaa yhteiskunta ja liiketoiminta kaipaavat maailmassa, jossa yritämme hidastaa ilmastonmuutosta, oppia elämään kaikkialle ulottuvan teknologian kanssa, sopeutua väestön ikääntymiseen ja etsiä uutta tapaa yhdistää kannattava liiketoiminta ja ympäristön kestävä käyttö?

Ajattelen, että monimutkaisessa maailmassa luovimiseen tarvitaan ennen kaikkea analyttistä ja objektiivisuuteen pyrkivää tietoa. Elämme aikaa, jolloin mielipiteiden ilmaisu on mahdollista lähes kaikille suomalaisille, ja etenkin verkkokeskusteluissa käydään hyvinkin kärjekästä keskustelua. Se ei ole omiaan lisäämään ymmärrystä ja luomaan yhteisiä ratkaisuja. Yliopistoilla on tärkeä rooli tieteellisen tiedon tuottajana, mutta myös kriittisen keskustelun taitojen opettajana.

Megatrendien tunnistamisessa ja niihin sopeutumisessa tarvitaan kykyä ajatella analyttisesti. Maailmassa, joka muuttuu välillä ennalta-arvaamattomasti, tarvitaan myös monipuolista osaamista. Tarvitsemme osaamista kauppatieteistä, johtamisesta, viestinnästä, hallinnosta ja tekniikasta. Sen lisäksi megatrendien monimutkaisten vaikutusten ymmärtämiseksi tarvitsemme ymmärrystä ihmisten käyttäytymisestä, käyttäytymisen kerrannaisvaikutuksista ja eri ilmiöiden vaikutuksista toisiinsa. Tarvitsemme kykyä yhdistellä eri paikoista tulevaa tietoa ja taitoa muodostaa kokonais käsitys maailman muutoksen suunnasta ja roolistamme tämän muutoksen keskellä.

Epävarmassa, muuttuvassa ja verkostomaisesti toimivassa maailmassa tarvitaan tiedon lisäksi viisautta. Se on jotain sellaista, jota opitaan vuosien myötä ja yli tiedekuntarajojen. Sen vuoksi ajattelen, että laaja-alaisen ja yleissivistävän koulutuksen tarve ei ole kadonnut mihinkään. Päinvastoin, sen tarve on jopa kasvanut. Puhumme paljon yrityselämän tarpeisiin räätälöityvästä koulutuksesta, mutta on hyvä muistaa, että yrityselämäkin kaipaava ravistelua. Yrityselämässä ei tiedetä vielä, mitkä ovat tulevaisuuden osaamistarpeet. Sen verran tiedämme, että kyky hankkia ja analysoida tietoa sekä kommunikoida yhä monimuotoisemman työympäristön kanssa on jatkossakin työelämässä tarvittava taito. Kriittisyys on tulevaisuuden taito. Yhteistyökyky on tulevaisuuden taito. Laaja-alainen ymmärrys yhteiskunnasta ja yritysmaailmasta on tulevaisuuden taito. Kyky ennakoita trendejä on tulevaisuuden taito. Kaikkia näitä voi harjoittaa yliopistokoulutusta hankkiessa, mutta mikään yksittäinen koulutusosuus ei valmista suoraan työhön. Ja hyvä niin. Erilaiset osaajat tuovat työpaikoille moninaisuutta, jonka päälle voi rakentaa hyvää liiketoimintaa.

Täsmäkoulutuksiakin toki tarvitaan jatkossakin, esimerkiksi tiettyjen alojen työvoimavulan helpottamiseksi. Emme silti saa ajatella, että tiettyyn työtehtävään vievät pika-koulutukset olisivat pohja Suomen osaamisen rakentamiselle. Niiden rinnalle tarvitaan opetusta, joka opettaa kriittiseen ajatteluun, itsestäänselvyksien kyseenalaistamiseen ja uusien mahdollisuuksien näkemiseen.

Jo nyt ja vielä vahvemmin tulevaisuudessa tärkeään rooliin nousee elinikäinen oppiminen. Kun työuria halutaan pidentää, mutta samaan aikaan työelämä muuttuu nopeasti, joillakin aloilla työn tarjonta ja osaamistarpeet voivat muuttua dramaattisestikin. Yhä useampi meistä suomalaisista vaihtaa alaa, oppii uusia asioita työn ohessa, hakee lisäsyvyyttä osaamiseen lisäkoulutuksella. Tämän kaiken mahdollistamiseen tarvitaan laadukasta korkeakouluverkostoa, jonka osa Vaasan yliopistokin on. Elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien varmistamisessa on Vaasan yliopistolle yksi mahdollisuus tuoda energiaa yhteiskuntaan ja yrityksiin. Elinikäisen oppimisen vaateet ja toisaalta alalta toiselle siirtyvät moniosaajat tuovat uudenlaista tekemistä ja myös uusia haasteita yrityksiin. Viestinnältä ja johtamiselta vaaditaan uudenlaisia asioita, kun työntekijäjoukon tausta on yhä moninaisempi. Moninaisuuden yhteensovittaminen voi joskus olla vaikeaa. Vastalahjaksi yrityksissä pystytään tekemään aivan uudenlaista liiketoimintaa, näkemään uudenlaisia mahdollisuuksia, kehittämään uudenlaista teknologiaa

ja välttämään riskejä, joita homogeenisempi työntekijä- ja johtajajoukko ei olisi osannut tunnistaa. Yliopistot voivat varmistaa, että tulevaisuuden osaajat pystyvät luoviin uudenlaisissa työ- ja johtamisympäristöissä.

Yliopistojen ja yritys-elämän on hyvä käydä jatkuvaa ja tiivistä vuoropuhelua. Suomen tuottavuuden nostamiseksi tarvitsemme innovaatioita. Yliopistot ja yritykset voivat yhdessä luoda ekosysteemin, joka ruokkii luovuutta yhteistyössä, verkostomaisesti toimien. Yliopistot eivät ole yritysten innovaatioautomaatteja, mutta ne voivat auttaa yrityksiä uusiutumaan ja uudistamaan elinkeinorakennettamme. Sen ne tekevät tieteellistä, luotettavaa tietoa tuottamalla ja innovatiivisia opiskelijoita kouluttamalla.

Meillä OP Ryhmässä on tapana sanoa, että menestymme yhtä hyvin kuin ympäröivä yhteiskuntamme. Siksi haluamme jättää positiivisen jäljen toimintaympäristöömme. Meille, kuten muillekin yritysmaailman edustajille, yliopistot ja niiden Suomeen luova osaamis-pääoma ovat elintärkeitä.

Vaasan yliopistolla on selkeä liiketoimintaorientaatio ja vahva osaaminen edustamillan tieteenaloilla. Täällä tehdään tärkeää työtä yksityishenkilöiden, yritysten ja yhteiskunnan taloudellisen menestymisen edistämiseksi. OP haluaa olla mukana tuke-massa tutkimus- ja koulutustoimintaa suomalaisen hyvinvoinnin ja menestyksen edis-tämiseksi. OP ja Vaasan yliopisto ovat luonteva yhteistyöpari. Olemme viime viikkoina käyneet yhteistä keskustelua eri tavoista tehdä yhteistyötä tulevaisuudessa. Jatkamme tätä aktiivista yhteydenpitoa nyt tulevana kuukausina, ja tulemme kertomaan yhteis-työmme konkreettisista ilmentymistä myöhemmin keväällä.

Juhlistakaamme yhtä Suomen vahvoista, osaavista yliopistoista, Vaasan yliopistoa!
Let's celebrate one of the strong universities of Finland, the University of Vaasa! I wish you all a great evening!